

Lucas Gassel, Jheronimus Bosch
Marcellus Coffermans
Matheus van Helmont

Jos Koldeweij

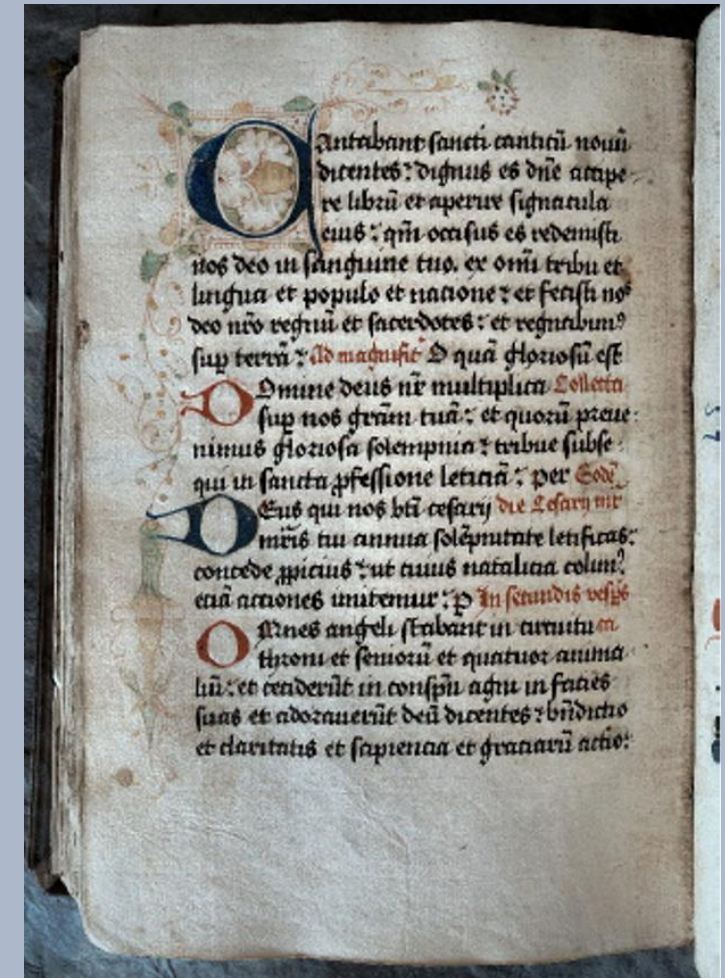
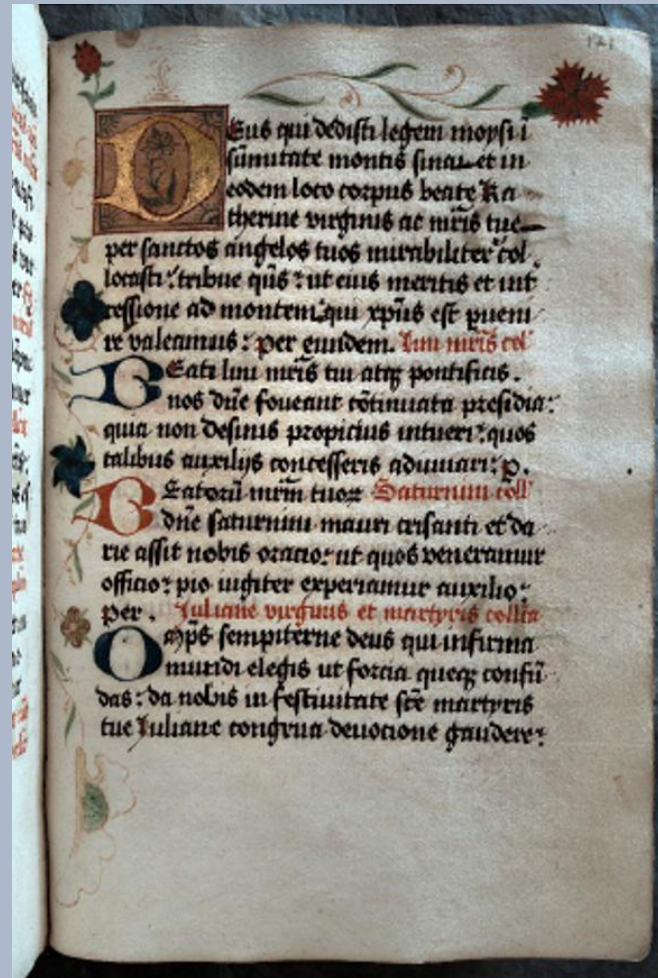
Helmond: Lucas Gassel-lezing 2025

Radboud University Nijmegen

Handschriften klooster Onze Lieve Vrouwe in den Hage

15de en 16de eeuw
oa Collectie Soeterbeeck / Radboud Universiteit

*An conu. Tribulatione et
 angustia nostra
 subleuare nobis p[er] hunc s[an]cto
 maria. Oremus
 Deus misericordie deus pietatis
 deus indulgentie qui miseros
 es iunctis afflictionem populi
 tuo. et dixit in angelis p[er]mittit
 populum tuum iustificat: quia
 contine manum tuam: ob amorem
 illius stelle glorie cuius vultu
 p[er]fectissimam contra venientem
 caligatorem nostrorum quem
 dulcoris iuxta te: presta succursum
 gratie tue: et ad omni p[er]p[et]uam
 impromissa morte secunde liberemur
 et a totius peccatorum inuentu
 saluamur: per te s[an]cto maria*

in tuis saluati sumus a morte
 ne tra das nos. Eucorat.
 Exan. de nos et misere re
 pale tuo. ad r[ati]onem
 O p[er] hunc redemptor exan
 Exan. de nos et misere re

*tu fulget hodie translatu
 hinc de tenebris ad claritatem
 patrie. Ad gloria de gratia tran
 sunt dicta gratia plena gaudes
 letitia dilecti sub presencis. Hinc
 saluator mundi ceteri que
 que cum patre et s[an]cto s[an]cto
 regis et regnas deus in secula*

30
Querde quis quis deus: ut nos
 vniuersi tu noua p[er]cussu na
 muras libere: quos sub p[er]cussu in
 go uetula s[an]ctus tenet: et cuncti
 Deinde de s[an]cto stephano. *An. Stephanus*
seruus dei. Et ar[ist]o. Deu[us] de d[omi]n[u]m
am. an. Hodie intem. Et de d[omi]n[u]m
Deus qui p[re]bent mare uiginti
 p[er]u[er]unt hunc mare manup[er]e
 a p[ro]creant. in filij tui meritis p[er]u
 cutes paternis s[an]ctis p[re]iudicis no
 trum: p[er]u[er]unt quis: ut hunc acci
 ture nouente suscepit. uetustatis
 antiqua conspectu amant. p[er] uia
Profitur de s[an]cto stephano. *Exan*
 geribus uetus stephanus
 claudat uoce magna dicens:
 d[omi]n[u]m ut s[an]ctus illis hoc p[er]cussu:
 et cuncti hoc d[omi]n[u]m obidimur in d[omi]n[u]m:
Ad magis. an. Sepulchre stephani.
De nobis quis d[omi]n[u]m uita[m] q[uod]
 colimus: ut discamus et ui

Zilver uit 's-Hertogenbosch in Helmond
avondmaalsbeker, 1621/22 Henrick Isaackx
ex-voto hart 1683/84 Joannes van de Laer
papkom, 1724 Jacobus Du Castel

Insignes, zilver, 14de eeuw

Vindplaats: Helmond

Database Kunera, pelgrimstekens en profane insignes

Jheronimus Bosch

's-Hertogenbosch ca 1450 – 1516

Lucas Gassel

Helmond ca. 1488 – Brussel, 1568/69

Marcellus Coffermans

Helmond 1520 – Antwerpen 1578

Matheus van Helmont

Antwerpen 1623 – Brussel, na 1679

HIERONYMO BOSCHIO PICTORI.

Quid sibi vult, Hieronymus Boschi,
 Ille oculus tuus attonitus? quid
 Pallor in ore? velut lemures si
 Spectra Erebi volitantia coram
 Aspiceres? Tibi Ditis avari
 Crediderim patuisse recessus
 Tartareasque domos tua quando
 Quicquid habet sinus inus Auerni
 Tam potuit bene pingere dextra.

Jheronimus Bosch
 &
 Lucas Gassel

Cornelis Cort
 (1533-1578)

Dominicus Lampsonius
*Pictorum aliquot
 celebrium Germaniae
 Inferioris effigies*
 editie 1572

LVCAE GASSELO HELMONTANO
 PICTORI.

Salve omnes, Luca, ante alios carissime quondam
 Nec leuius proprio culte parente mihi.
 Quippe mihi primus graphices datus auctor amandæ,
 Dum pingis docta rura, casasque manu.
 Par arti probitasque tuæ, candorque, bonorum
 Et quicquid mentes ducere amore potest.
 Ergo fama tuæ virtutis, et artis in ævum
 Vivat, utroque mihi nomine amate senex.

HIERONIMO BOSCHIO PICTORI.

*Quid sibi vult, Hieronymus Boschi, Aspiceres? Tibi Ditis auari
Ille oculus tuus attonitus? quid? Crediderim patuisse recessus
Pallor in ore? velut lemures si Tartarcasque domos tua quando
Spectra Erebi volitantia corā Quicquid habet sinus imus Avernī
Tam potuit bene pingere dextra.*

Jheronimus Bosch
&
Lucas Gassel

Hendrik Hondius
(1573-1650)

Dominicus Lampsonius
*Pictorum aliquot
celebrium Germaniae
Inferioris effigies*
editie 1610

LVCAE GASSELO HELMONTANO PICTORI.

*Saluo omnes. Luca, ante alios carissime quondam
Nec leuius proprio culte parente mihi.
Quippe mihi primus graphiceo datus auctor amalia
Dum pingis docta rura, casaeque manu.
Par arte probitasque tua, candorque, bonorum
Et quicquid mentas ducero amore potest.
Ergo fama tuae virtutis, et artis in aeuum
Viuat, viroque mihi nomino amate senex*

IMAGO. LVCE. GASSELLI. AB IACOBO
BINCO. AD. VIVAM. EFFIGIEM. DELINIATA
HONOS. ALIT. ARTES.
IB. 1529

Links:
Lucas Gassel, 1529
gravure Jacob Binck

Rechts:
Lucas Gassel, c 1560

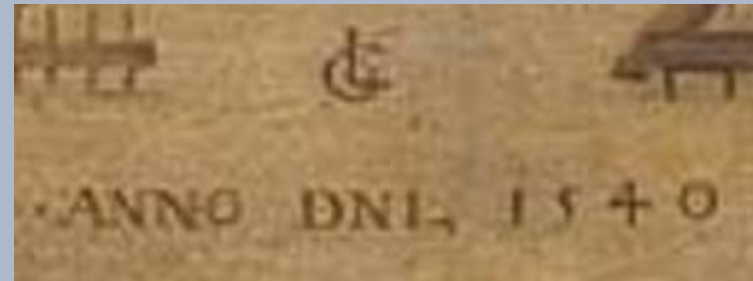
*Pictorum aliquot
celebrium
Germaniae Inferioris
effigies,
Antwerpen
1572*

LVCAE GASSELO HELMONTANO
PICTORI.

Salve omnes, Luca, ante alios carissime quondam
Nec leuius proprio culte parente mihi.
Quippe mihi primus graphices datus auctor amandæ,
Dum pingis docta rura, casusque manu.
Par arti probitasque tuæ, candorque, bonorum
Et quicquid mentes ducere amore potest.
Ergo fama tuæ virtutis, et artis in ævum
Vivat, utroque mihi nomine amate senex.

Lucas Gassel: De Parabel van het Onkruid en de Tarwe
1540, olieverf op paneel, 85.4 x 104.1 cm
Inspiratie Jheronimus Bosch ??

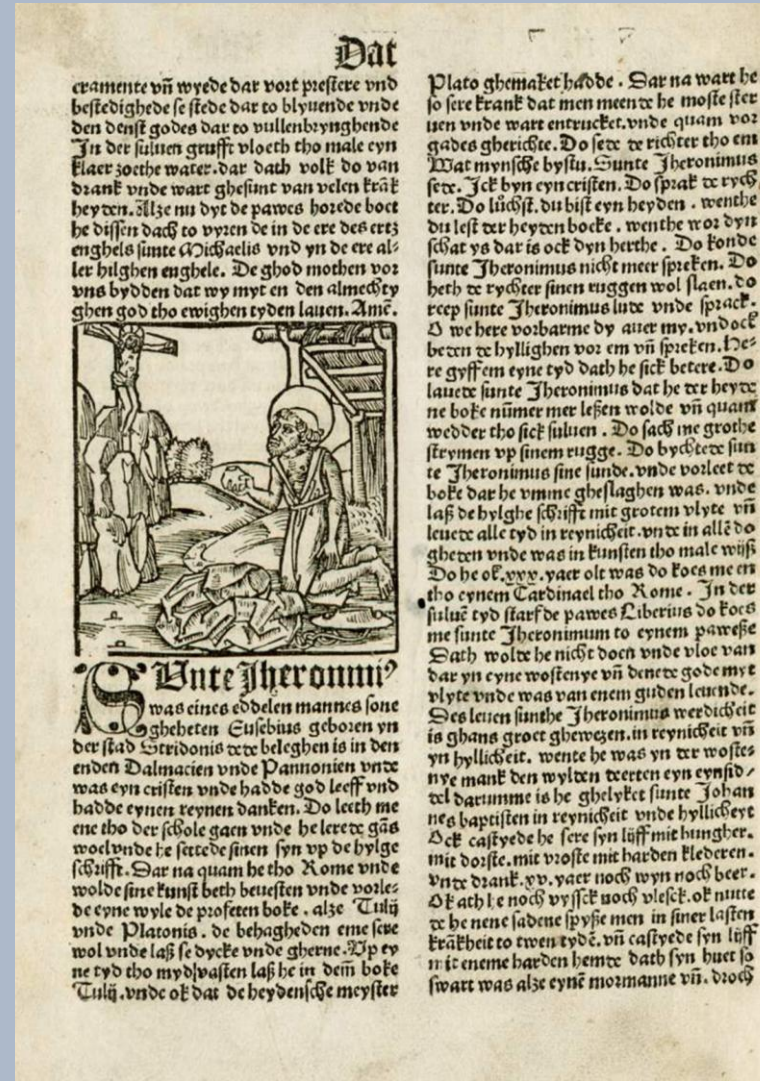
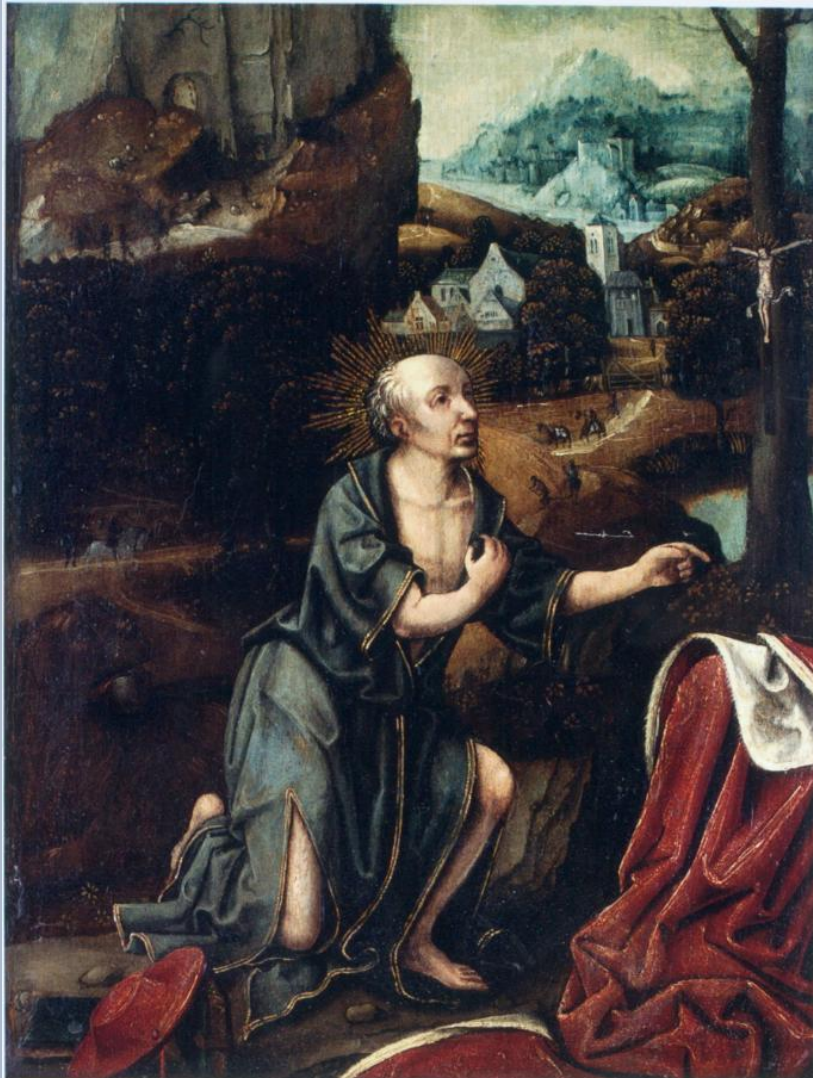
Jheronimus Bosch
heilige Hiëronymus in gebed,
1485–95
olieverf op paneel, 80 x 60,7 cm
Gent, Museum voor Schone Kunsten

Lucas Gassel: heilige Hiëronymus in gebed
1540, olieverf op paneel, 85.4 x 104.1 cm
Inspiratie Jheronimus Bosch ??

Lucas Gassel, toegeschreven: heilige Hiëronymus in gebed 1ste helft 16de eeuw, olieverf op paneel, Sotheby's 2001

Jacobus de Voragine,
Das duytsche Passionael
(*Legenda Aurea*), Lübeck
(Steffen Arndes), 1507:
Hiëronymus in
boetedoening en als
kardinaal. Houtsnede.
München, Bayerische
Staatsbibliothek

Marcellus Coffermans
Helmond 1520 – Antwerpen 1578

Geveild 6 februari 2025 Sotheby's

MARCELLUS COFFERMANS

Helmond 1524 - Antwerp 1581

The Flagellation of Christ, after MARTIN SCHONGAUER

La Flagellation du Christ, d'après MARTIN SCHONGAUER

Panel: 20,5 x 15.3 cm

Provenance

Private collection.

Related to Marcellus Coffermans, *Stories of the Passion of Christ*, 1550-60, panel, Torino, Accorsi-Ometto Museum of Decorative Arts.

Maastricht, TEFAF 2025,
Galerie De Jonckheere, Geneve

Marcellus Coffermans, Maria Magdalena, 1568
olieverf op paneel, 82 x 202 cm. Madrid, Prado

‘Marcelius Coffermans Pinxit 1568’

Marcellus Coffermans,
Aanbidding door de herders
ca 1550
olieverf op paneel
20.6 x 14 cm.
Metropolitan Museum of
Art, New York

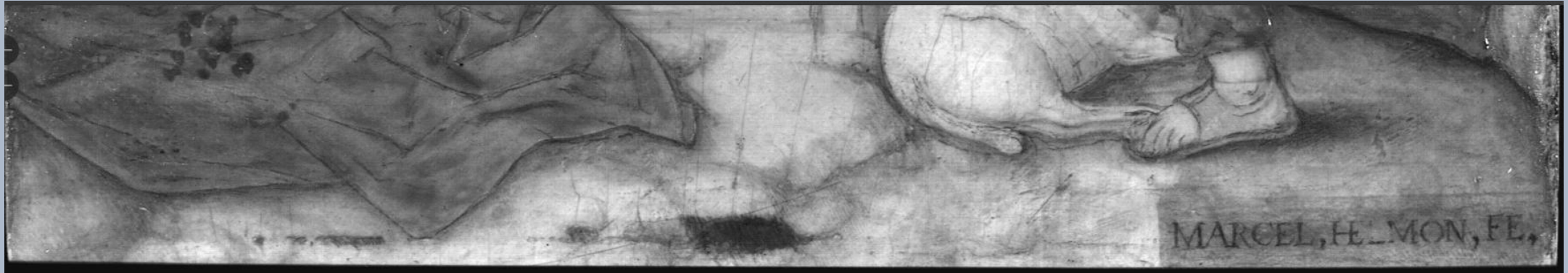
Marcellus Coffermans,
Aanbidding door de herders
ca 1550
olieverf op paneel
20.6 x 14 cm. [röntgen]
Metropolitan Museum of
Art, New York

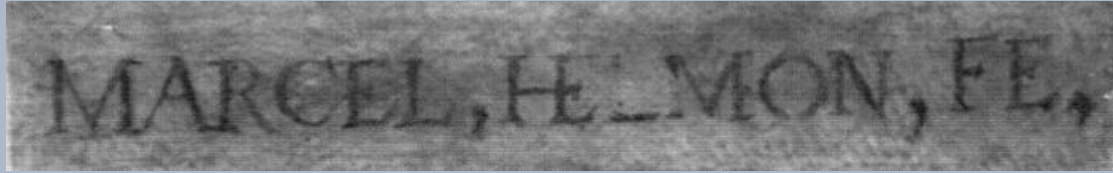

Marcellus Coffermans,
Aanbidding door de herders
ca 1550
olieverf op paneel
20.6 x 14 cm.[infrarood]
Metropolitan Museum of
Art, New York

MARCEL, HELMON, FE,

MARCEL.HELMON.FE[CIT]

MARCEL.HELMON.FE[CIT] (ca 1550)

IOH[ANN]ES * DE * EYCK * ME * FECIT * AN[N]O * MCCCC * 33 * 21 * OCTOBRIS

* OPUS * IOHANNIS * MEMLING * ANNO * M * CCCC * LXXIX * 1479 *

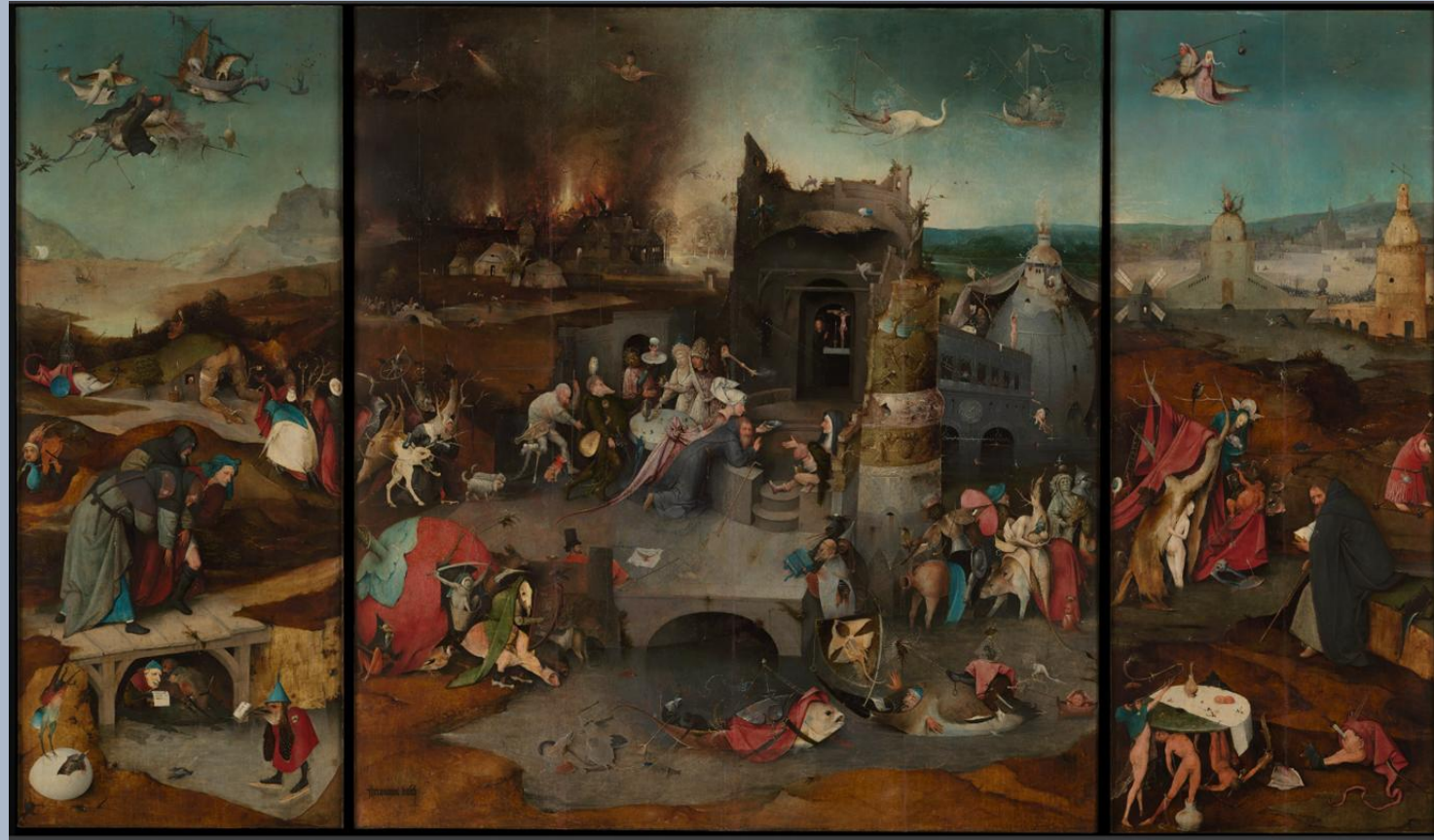

Jheronimus bosch (ca 1490-1500)

Jheronimus
Bosch
Verzoeking van
de heilige
Antonius
c. 1500-1510,
Olieverf op
paneel,
breed ca 285 cm

Lissabon,
Museu Nacional

Jheronimus Bosch

Jheronimus Bosch,
Johannes op Patmos, ca 1490-1495
Olieverf op paneel, 63 x 43,2 cm
Berlijn, Gemäldegalerie

Jheronimus bosch

Marcellus
Coffermans ??

Johannes op
Patmos

Paneel,
16de eeuw

Verblijfplaats
onbekend

Oude vervallen
toeschrijving:
Marcellus
Coffermans

Keisnijding

Paneel,
16de eeuw

's-Hertogenbosch,
Noordbrabants
Museum

toeschrijving: Marcellus Coffermans
Verzoeking van de Heilige Antonius
16de eeuw, paneel, 52 x 39 cm
Musée des Augustins, Hazebrouck

toeschrijving: Marcellus Coffermans

Laatste Oordeel, 16de eeuw, breedte open c. 95 cm en 130 cm.

Links: Museum Krona, Uden / Rechts: privé bezit Spanje

Signatuur: Jeronimus bosch / Jeronimus bosch

Jheronimus Bosch,
Laatste Oordeel /
Einde der tijden,
ca 1500-1505

olieverf op paneel
br. open c. 120 cm
Brugge,
Groeningemuseum

Jheronimus Bosch
Laatste Oordeel /
Einde der tijden,
ca 1500-1505

olieverf op paneel
br. open c. 250 cm

Wenen, Akademie

Lucas Cranach naar:
Jheronimus Bosch,
Laatste Oordeel /
Einde der tijden,
c. 1520-1525

olieverf op paneel
br. open c. 250 cm

Berlijn,
Gemäldegalerie

toeschrijving: Marcellus Coffermans

Laatste Oordeel, 16de eeuw, breedte open c. 95 cm en 130 cm.

Links: Museum Krona, Uden / Rechts: privé bezit Spanje

Signatuur: Jeronimus bosch / Jeronimus bosch

Marcellus Coffermans?
Laatste Oordeel
16de eeuw
br. open c. 95 cm
Uden, Museum Krona

‘superbia’ (hoogmoed), detail Navolger Bosch, ‘Tafelblad’, of beter:
‘De zeven hoofdzonden en de vier laatste dingen’, Madrid, Prado

Rechts toeschrijving: Marcellus Coffermans
 Laatste Oordeel, 16de eeuw, breedte open c. 95 cm en 130 cm.
 Links: Jheronimus Bosch, Laatste Oordeel, c. 1500-1505, Brugge
 Signatuur: Jheronimus bosch / Jeronimus bosch

Rechts toeschrijving: Marcellus Coffermans
Laatste Oordeel, 16de eeuw, breedte open c. 95 cm en 130 cm.
Links: Jheronimus Bosch, Tuin der Lusten, c. 1495-1505, Prado
Signatuur: -- / Jeronimus bosch

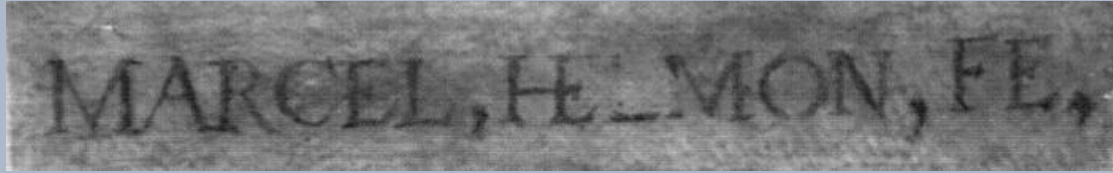

Rechts: Girolamo Savoldo, Verzoeking van de heilige Antonius, ca. 1527, San Diego, Timken Museum of Art
Links: Jheronimus Bosch, Laatste Oordeel, ca 1500-1505, Brugge

Matheus van Helmont,
Zoon van Matheus van
Helmont & Elisabeth Cremers

Antwerpen, 1623 – Brussel,
na 1679

MARCEL.HELMON.FE[CIT] (ca 1550)

IOH[ANN]ES * DE * EYCK * ME * FECIT * AN[N]O * MCCCC * 33 * 21 * OCTOBRIS

* OPUS * IOHANNIS * MEMLING * ANNO * M * CCCC * LXXIX * 1479 *

Jheronimus bosch

Lucas Gassel 1540

M V
Helmont
1679

Jheronimus Bosch, Antoniustriptiek, c. 1500-1510, Lissabon

Matthias Grünewald,
Issenheimer retabel –
Verzoeking van de
heilige Antonius
(1512-1516)

Colmar,
Musée Unterlinden

Matheus van Helmont,
Verzoeking van de heilige
Antonius

Olieverf op paneel
36,5 X 26,5 cm

gesigneerd r.o.:
'M.v.Helmont'

Veiling Zürich 2006

Matheus van
Helmont

Verzoeking van
de heilige
Antonius

r.o.: 'MvH'

38 X 55 cm

Veiling 2019

Matheus van
Helmont

Verzoeking
van de
heilige
Antonius

Veiling 2019

Matheus van
Helmont

Verzoeking van
de heilige
Antonius

64,5 x 81,5 cm

Brugge, Galerie
Jean Moust
2024-2025

Matheus van
Helmont

Verzoeking van
de heilige
Antonius, 1678

55,4 x 69 cm

veiling 2005

Matheus van
Helmont

Verzoeking van de
heilige Antonius
c. 1650-1680

58,8 x 82,6 cm

veiling 2008

Matheus van
Helmont

Verzoeking van
de heilige
Antonius, 1679

125,5 x 157,5 cm

veiling 1992

Jheronimus Bosch, Antoniustriptiek, c. 1500-1510, Lissabon

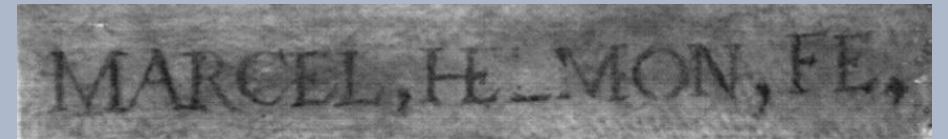
Jheronimus Bosch
's-Hertogenbosch ca 1450 – 1516

Lucas Gassel
Helmond ca. 1488 – Brussel, 1568/69

Marcellus Coffermans
Helmond 1520 – Antwerpen 1578

Matheus van Helmont
Antwerpen 1623 – Brussel, na 1679

